

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PRATCHETT, TERRY

Zei mărunți / Terry Pratchett ; trad. Bogdan Mihăilescu. –
București : RAO International Publishing Company, 2010
ISBN 978-973-54-0210-5

I. Mihăilescu, Bogdan (trad.)

821.111-31=135.1

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

TERRY PRATCHETT
Small Gods

© Terry and Lyn Pratchett 1992
Prima ediție a fost publicată de
Victor Gollancz LTD, Londra
Toate drepturile rezervate

Traducere din limba engleză
Bogdan Mihăilescu

© RAO International Publishing Company, 2009
pentru versiunea în limba română

august 2010

ISBN 978-973-54-0210-5

Să ne gândim, așadar, la broasca țestoasă și la vultur.

Țestoasa este o ființă care trăiește pe sol. Este imposibil să trăiești mai aproape de sol fără a fi sub el. Orizontul ei se află la doar câțiva inchi depărtare. Are o viteză cam atât de bună pe cât ți-ar trebui să prinzi o lăptucă. A supraviețuit în timp ce restul evoluției s-a scurs pe lângă ea fiind, per total, deloc amenințătoare pentru nimeni și prea complicat de mâncat.

Iar apoi, avem vulturul. O ființă a cerurilor și a locurilor înalte, ale cărei orizonturi se întind până la marginile lumii. Privirea îi este destul de ascuțită pentru a putea zări mișcarea vreunei creaturi mici și chițaitoare la jumătate de leghe distanță. Numai putere, numai control. Moarte fulgerătoare înăripată. Gheare destul de mari pentru a transforma în prânz orice este mai mic decât el și pentru a lua măcar o gustare în fugă din orice este mai mare.

Și totuși, vulturul stă ore în șir pe steiul de piatră și cercetează regatele lumii până când zărește o mișcare îndepărtată, iar apoi se concentrează, se concentrează, se concentrează asupra micii carapace care se leagănă printre tufișurile aflate colo jos, în deșert. Și *plonjează...*

Un minut mai târziu, țestoasa descoperă că lumea se depărtează tot mai mult de ea. Și vede pentru prima dată lumea, nu de la un centimetru distanță de pământ, ci de la cinci sute de picioare deasupra lui și se gândește: ce prieten bun mi-e vulturul.

Iar apoi vulturul îi dă drumul.

Și aproape întotdeauna țestoasa moare. Toată lumea știe de ce țestoasa face asta. Gravitația e un obicei de care e greu să te dezbari. Nimeni nu știe de ce face vulturul asta. Poți să scoți o masă pe cînste dintr-o țestoasă, dar, având în vedere efortul, poți să scoți o masă mult mai bună din practic orice altceva. Este vorba doar de plăcerea vulturilor de a chinui țestoasele.

Dar, firește, ceea ce vulturul nu își dă seama este că el participă la o formă foarte crudă de selecție naturală.

Într-o zi, o țestoasă va învăța să zboare.

Povestea se petrece pe tărâmurile din deșert, în tonuri de cafeniu și oranj. Când începe și când se termină este mai problematic, dar cel puțin unul dintre începuturile ei a avut loc deasupra liniei zăpezilor veșnice, la mii de mile distanță în munții din jurul Miezului¹.

Una dintre întrebările filosofice recurente este:

„Dacă un copac se prăbușește în pădure și nu îl aude nimeni, scoate vreun zgomot?”

Ceea ce spune ceva despre firea filosofilor, deoarece întotdeauna există cineva într-o pădure. Poate fi doar un bursuc, care se întreabă ce a fost pârâitura aia sau o veșnică, cam zăpăcită de tot decorul care o ia în sus, dar e *cineva*. Cel puțin, dacă s-a întâmplat destul de adânc în pădure, milioane de zei mărunți l-au auzit.

Lucrurile doar se întâmplă, unul după altul. Nu le pasă cine știe de ele. Dar *istoria*... ah, istoria este diferită. Istoria trebuie respectată. Altfel nu este istorie. Este doar... ei, lucruri care se întâmplă unul după altul.

Și, desigur, trebuie să fie controlată. Altfel s-ar putea transforma în orice. Deoarece istoria, contrar teoriilor răspândite,

¹ Sau, dacă ești adept al omnianismului, al Polului.

înseamnă regi, date și bătălii. Și aceste lucruri trebuie să se întâmple la momentul potrivit. Acest lucru este dificil. Într-un univers haotic, există prea multe lucruri care pot merge prost. Este prea ușor ca armăsarul unui general să își piardă o potcoavă la momentul nepotrivit sau ca să audă cineva greșit un ordin ori ca purtătorul mesajului vital să fie pândit de niște bărbați cu băte și cu o problemă de flux monetar. Atunci apar povești sălbatice, excrescențe parazite pe arborele istoriei, încercând să îl sucească după cum vor ele.

Așa că istoria are păzitorii ei.

Aceștia trăiesc... ei, prin natura lucrurilor, aceștia trăiesc oriunde sunt trimiși, dar casa lor *spirituală* este într-o vale ascunsă a semetilor Munți ai Berbecului de pe Lumea Disc, unde sunt păstrate cărțile istoriei.

Acestea nu sunt cărți în care evenimentele din trecut sunt tintuite precum fluturii pe o placă de plută. Acestea sunt cărțile din care istoria este extrasă. Există mai mult de douăzeci de mii de astfel de volume; fiecare are zece picioare înălțime, este legat în plumb și literele sunt atât de mici, încât trebuie să fie citite cu o lupă.

Când oamenii spun „Este scris...”, înseamnă că este scris *aici*.

Există mai puține metafore decât crede lumea.

În fiecare lună, abatele și doi călugări bătrâni merg în peștera în care sunt păstrate cărțile. În trecut, aceasta era doar treaba abatelui, dar au fost incluși încă doi călugări de încredere după cazul nefericit al celui de al cincizeci și nouălea abate, care a făcut un milion de dolari din mici pariuri înainte ca frații călugări să își dea seama.

În plus, este periculos să intri singur. Pura concentrație a Istoriei, picurând greoi și fără zgomot în lume, poate fi copleșitoare. Timpul este un drog. Prea mult te omoară.

Cel de al patru sute nouăzeci și treilea abate își încrucișă mâinile zbârcite și i se adresa lui Lu-Tze, unul dintre cei mai

bătrâni călugări ai săi. Aerul curat și viața fără griji din valea secretă făceau ca toți călugării să fie în vârstă; în plus, când lucrezi cu Timpul în fiecare zi, o parte din el tinde să se ia.

– Locul este Omnia, zise abatele, pe coasta klatchiană.

– Îmi amintesc, spuse Lu-Tze. Un tip tânăr pe nume Osar, nu acolo era?

– Lucrurile trebuie să fie... *cu grijă respectate*, zise abatele. Există presiuni. Liber-arbitru, predestinare... puterea simbolurilor... punct de cotitură... știi totul despre astea.

– N-am mai fost în Omnia de, oh, trebuie să fie șapte sute de ani, spuse Lu-Tze. Un loc uscat. Și așa zice că nu găsești o tonă de pământ bun în toată țara.

– Dă-i drumul, atunci, rosti abatele.

– O să îmi iau munții, spuse Lu-Tze. Clima va fi bună pentru ei.

Și își luă și mătura și rogojina de dormit. Călugării istoriei nu sunt atrași de posesiuni. Consideră că cele mai multe lucruri se uzează într-un secol, două.

I-a luat patru ani să ajungă în Omnia. A trebuit să privească vreo două bătălii și un asasinat pe drum, altfel ar fi fost doar evenimente la întâmplare.

Era anul Șarpelui Speculativ sau două sute de ani după Proclamația Profetului Abis.

Ceea ce însemna că vremea celui de al optulea profet era aproape.

Pe asta te puteai baza la Biserica Marelui Zeu Om. Avea profeți foarte punctuali. Îți puteai potrivi calendarul după ei, dacă aveai unul destul de mare.

Și, după cum se întâmplă de obicei în preajma momentului în care este așteptat un profet, Biserica își întărea eforturile de a fi pioasă. Asta semăna foarte mult cu agitația de care ai parte în orice mare organizație atunci când sunt

așteptați auditorii, doar că înclina să îi ia pe oamenii bănuți că erau mai puțin pioși și să îi omoare în sute de feluri ingenioase. Acest lucru este considerat un barometru sigur al stării pietății cuiva în cele mai multe dintre religiile foarte îndrăgite. Există o tendință de a declara că există mai multe cazuri de călcat pe lângă decât la concursurile naționale de bărnă, că erezia trebuie smulsă din rădăcină și chiar de la braț, de la picior, ochi și limbă și că este vremea să ne curățăm trupurile și sufletele. Sângele este considerat de obicei foarte eficient în acest scop.

Și astfel se făcu, în acea vreme, că Marele Zeu Om îi vorbi lui Brutha, Alesul.

– Psst!

Brutha se opri în mijlocul plivitului și se uită prin grădina Templului.

– Pardon? făcu el.

Era o dimineată frumoasă de început de primăvară. Morile de rugăciune se roteau vesele în adierea ce bătea dinspre munți. Albinele hoinăreau printre bobocii florilor de fasole, dar zumzăiau puternic, pentru a da impresia că munceau din greu. În înaltul cerului, un vultur zbura în cercuri.

Brutha ridică din umeri și se întoarse la pepenii galbeni.

Da, Marele Zeu Om îi vorbi iar lui Brutha, Alesul:

– Psst!

Brutha șovăi. În mod clar cineva îi vorbise de nicăieri. Poate că era un demon. Maestrul novicilor, fratele Nhumrod, era înfocat pe tema demonilor. Gânduri necurate și demoni. Una ducea la cealaltă. Brutha își dădu seama cu neplăcere că, probabil, era cu un demon în urmă.

Ceea ce trebuia să faci era să fii hotărât și să repeți cele Nouă Aforisme Fundamentale.

Încă o dată, Marele Zeu Om îi vorbi lui Brutha, Alesul:

– Ești tare de urechi, băiete?

Săpăliga căzu cu o bufnitură pe pământul ars. Brutha se roti pe călcâie. Iată albinele, vulturul și, în capătul opus al grădinii, bătrânul frate Lu-Tze, împungând visător cu furca în grămada de bălegar. Morile de rugăciune vâjăiau liniștitor pe lângă ziduri.

Făcu semnul cu care Profetul Ishkible gonise spiritele.

– Treci în spatele meu, demonule, murmură el.

– *Sunt* în spatele tău.

Brutha se întoarse iar, încet. Grădina era tot goală.

Fugi.

Multe povești iau naștere înainte de a începe, iar povestea lui Brutha își are originile cu mii de ani înainte de venirea lui pe lume.

Există miliarde de zei în lume. Se îngrămădesc mai rău ca icrele de hering. Cei mai mulți dintre ei sunt prea mici pentru a fi văzuți și nu ajung niciodată să fie slăviți, cel puțin de nimic mai mare decât bacteriile, care niciodată nu își spun rugăciunile și care nu au mari pretenții în privința miracolelor.

Aceștia sunt zeii mărunți – spiritele locurilor în care se întretaie două urme de furnică, zeii microclimatelor dintre rădăcinile de iarbă. Și mulți dintre ei așa și rămân.

Pentru că ceea ce le lipsește lor este *credința*.

O mână, totuși, ajung la lucruri mai mari. Orice poate declanșa procesul. Un păstor, căutând un miel rătăcit, îl găsește printre măcăci și pierde un minut sau două pentru a construi o moviliță din pietre ca mulțumire generală pentru orice spirite ar putea fi pe acolo. Sau un arbore cu o formă ciudată devine asociat cu un leac pentru boală. Ori cineva scrijelește o spirală pe o piatră izolată. Pentru că ceea ce le trebuie zeilor este credință, iar ceea ce vor oamenii sunt zei.

Adesea se oprește aici. Dar uneori merge mai departe. Mai multe pietre sunt adăugate, mai multe stânci sunt înălțate, un templu este construit pe locul în care odată se afla copacul. Zeului îi crește puterea, credința închinătorilor lui ridicându-l spre cer ca o mie de tone de combustibil de rachetă. Pentru foarte puțini, doar cerul e limita.

Și, uneori, nici măcar acesta.

Fratele Nhumrod se lupta cu gânduri necurate în intimitatea chiliei lui austere când auzi un glas înflăcărat din dormitorul novicilor.

Băiatul acela, Brutha, stătea trântit cu fața în jos înaintea unei statui a lui Om în manifestarea Lui ca trăsnet, tremurând și bâiguind frânturi de rugăciune.

Era ceva înfricoșător la băiatul ăsta, se gândi Nhumrod. Era felul în care se uita la tine când vorbeai, de parcă ar fi *ascultat*.

Veni agale și îl impuse pe tânărul prosternat cu vârful toiagului.

– Ridică-te, băiete! Ce crezi că faci în dormitor în miezul zilei? Mmm?

Brutha reuși să se rotească în timp ce era încă întins pe podea și se agăță de gleznele preotului.

– Vocea! O voce! Mi-a *vorbit!* se tângui el.

Nhumrod suspină. Ah. ăsta era un teren cunoscut. Nhumrod știa vocile ca pe buzunarul rasei sale monahale. Le auzea tot timpul.

– Ridică-te, băiete, zise el nițel mai blând.

Brutha se ridică în picioare.

Era, după cum Nhumrod se mai plânse înaintea, prea bătrân pentru a fi un novice cum se cuvine. Cam cu zece ani prea bătrân. „Dați-mi un băiat de până în șapte ani“, le ceruse Nhumrod întotdeauna.

Dar Brutha avea să moară novice. Când făcuseră regulile, nu permiseseră nimic ca Brutha.

Fața lui mare, roșie și sinceră se uită la maestrul novicilor.

– Stai pe patul tău, Brutha, spuse Nhumrod.

Brutha se supuse imediat. Brutha nu cunoștea înțelesul cuvântului nesupunere. Era doar unul dintr-un mare număr de cuvinte al căror înțeles nu îl cunoștea.

Nhumrod se așază lângă el.

– Acum, Brutha, zise el, știi ce li se întâmplă oamenilor care spun neadevăruri, nu?

Brutha dădu aprobator din cap, roșind.

– Foarte bine. Acum povestește-mi despre aceste voci.

Brutha își suci tivul rasei în mâini.

– A fost mai mult ca o singură voce, maestre, spuse el.

– ... o singură voce, zise fratele Nhumrod. Și ce a spus această voce? Mmm?

Brutha șovăi. Acum, dacă se gândea, vocea nu *spusese* mai nimic. Doar vorbise. Oricum, era greu să discuți cu fratele Nhumrod, care avea deprinderea nervoasă de a miji ochii la buzele celui care vorbea și de a-i repeta ultimele cuvinte practic în timp ce acesta le rostea. De asemenea, atingea lucrurile tot timpul – pereții, mobila, oamenii – de parcă i-ar fi fost teamă că universul ar fi dispărut dacă nu s-ar fi ținut de el. Și avea atât de multe ticuri nervoase, încât veneau unul după altul. Fratele Nhumrod era perfect normal pentru cineva care supraviețuise în Citadelă vreme de cincizeci de ani.

– Păi... începu Brutha.

Fratele Nhumrod ridică o mână uscățivă. Brutha îi vedea venele albastrii de pe ea.

– Și sunt sigur că știi că există *două* feluri de voci care sunt auzite de cei religioși, zise maestrul novicilor. O sprâncenă începu să îi zvâcnească.

– Da, maestre. Fratele Murduck ne-a spus asta, rosti Brutha cu umilință.

– ... ne-a spus asta. Da. Uneori, după cum El, în nețărnumita Lui înțelepciune găsește de cuviință, Zeul îi vorbește unui ales, iar acesta devine un mare profet, zise Nhumrod. Acum, sunt sigur că nu ai îndrăzni să te consideri unul dintre ei? Mmm?

– Nu, maestre.

– ... maestre. Dar există *alte* voci, spuse fratele Nhumrod, iar acum glasul lui avea un tremur slab, voci amăgitoare, ispititoare și convingătoare, da? Voci care așteaptă tot timpul să ne prindă cu garda jos?

Brutha se relaxă. Acesta era un teren mult mai cunoscut.

Toți novicii știau despre *acele* feluri de voci. Doar că de obicei acestea vorbeau despre lucruri destul de clare, cum ar fi plăcerile manipulării pe timp de noapte și dezirabilitatea generală a fetelor. Ceea ce arăta că ei erau novici când venea vorba de voci. Fratele Nhumrod avea parte de acel fel de voci care erau, prin comparație, un întreg oratoriu. Unora dintre novicii mai îndrăzneți le plăcea să îl facă pe fratele Nhumrod să vorbească despre subiectul vocilor. Era foarte educativ, spuneau ei. Mai ales când mici bobite de scuipat îi apăreau în colțurile gurii.

Brutha ascultă.

Fratele Nhumrod era maestrul novicilor, dar nu era *acele* maestru al novicilor. Era doar maestrul grupului care îl includea pe Brutha. Mai erau și alții. Se putea ca să știe cineva din Citadelă câți erau. Exista cineva undeva a cărui treabă era să știe *total*.

Citadela ocupa întregul centru al orașului Kom, în ținuturile dintre deșerturile din Klatch și câmpiile și junglele din Howondaland. Se întindea pe mile întregi, templele lui, bisericile, școlile, dormitoarele, grădinile și turnurile crescând